

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԵԿ

Տարեկան գինը 10 բուբլ, կես տարվանը 6 բուբլ: Առանձին համարները 5 կոպեկով: Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ: Օտարաբարագրացիք դիմում են ուղղակի Եւֆուսու. Редакція «Мшак»:

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և սոսն օրերից): Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով: Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԳՅԱՎՈՒԹԻՒՆ

Մամուլի անարդուութիւն: Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Երևանի Բարձրագոյն: Ներքին լուրեր: ԱՐՏՍԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր: ԽՍՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ: Հեռագրի միջոցով: ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ: Ներքին: ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաչատրովի յիշատակաւորներ:

ՄԱՄՈՒԻ ԱՆԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզու Հայաստանի՝ Լրագիրը, որ ուրիշներին քարոզում է ազնուութիւն, ինքն գործ է դնում ամենամանկայել միջոցներ իր հակառակորդներին վրա ստուեր գցելու համար:

Ամեն կէտերի վրա ջարդված, այդ Լրագիրը և նրա վարողները սկսել են այժմ մի նոր անկայել միջոց գործ դնել, — այն է աշխատել ստուեր գցել «Մշակի» աշխատակիցներին վրա:

Նախ՝ խաւարսէր Լրագիրը սկսել է հետեւել միջոց գործ դնել: Երբ մէկը սկսում է գրել «Մշակի» մէջ, թէ կուզ կեղծեալ անունով, «Մեզուի» խմբագրութիւնը ամենամանկայել կերպով մերկայցնում է մեր աշխատակցին իսկական ազգանունը, որ ընդունված բան չէ իր յարգը ճանաչող մամուլի մէջ, և ապա սկսում է քննութեան տակ գցել ոչ թէ մարդու յայտնած մտքերը, բայց թէ ով է, ինչ տեսակ մարդ է մեր աշխատակիցը կամ թղթակիցը, ինչ ուսում ստացած մարդ է, ում որդի է, ինչ դասակարգի մարդ է, ինչ փիշակի մարդ է, ում մօտ ծառայել է և այլն: Կա ամենամարայայականացող, մարտիցնող և ամեն լողիկային գործի միջոց է, — սովորեցնել ամբողջին

ոչ թէ մարդու յայտնած մտքի, նրա գործունեութեան վրա ուշադրութիւն դարձնել, այլ մարդու ծագումի վրա, նրա ինչ հօր զաւակը լինելու վրա:

Մեզ շատ քիչ է հետաքրքրում իմանալ թէ «Մեզուի» խմբագրութեան բոլոր անդամները, սկսած Սիմէոնեանցից, Սպանդարեանցից և վերջացնելով Մուրացեանով ու Գեղամեանցով, — ինչ տեսակ հայերի որդիներ են եղել: Մենք եթէ շատ լաւ գիտենայինք էլ թէ Սիմէոնեանցի կամ Սպանդարեանցի հայերը ովքեր են եղել, — դարձեալ մենք այդ բանին ոչինչ նշանակութիւն չէինք տալ:

Երևի Սպանդարեան, որ այդ տեսակ անկայել կերպով վերաբերվում է Լրագրին մէջ դէպի «Մշակի» գաւառական աշխատակիցները, չէր հաւանի եթէ փոխանակ նրա առաջնորդող յօդուածները քննելու, սկսելն անաղին կերպով խօսել թէ նա ինքն ո՞վ է, ինչ է, ում որդի է և այլն: Նա, որպէս Եւրոպայում կրթված (?) մարդ, անշուշտ կը պատասխանէր. մի՞թէ չը գիտէք որ բոլոր երևելի մարդիկ աննշան ծագումի մարդիկ են: Ո՞վ էր Ֆրանկլին, — մի գրաւար. ո՞վ էր Միչլէ, — մի ստոր ծագումի մարդ. ո՞վ էր Պրուդոն, — զիւղում իր հօր կովերը արածացնող մի գիւղացի աղայ, յետոյ քաղաքում գրաւար, և այլն:

«Մշակը», ընդհակառակն, դրանով պարծենում է որ նա իր աշխատակիցները դուրս է բերում բուն ժողովրդից, ամբողջ և միշտ աշխատել է իրան չը շրջապատել միմիայն ուսումնական ֆիրմա ունեցող հասարակականներով:

Կա տղաների և անբարոյականացրած մարդկանց սովորութիւնն է դատել մարդու մասին ոչ թէ այն գիտութեան համեմատ, որ նա ստացել է, այն դիւրբի համեմատ, որ նա ինքն իր համար է ստեղծել, այն զաղափարներին համեմատ, որ նա յայտնում է, — բայց դատել մարդու մասին նայելով թէ ինչ ծագումի մարդ է, ում որդի է:

Թիֆլիսի հայ հասարակութեան ամենատղէտ մասի մէջ այդ սովորութիւնը կայ: Վերագառնում է համարարանից մի բժիշկ, մի փաստաբան: Նա ո՞վ է, ում որդի է, նախ և առաջ հարցնում է թիֆլիսցիները: Եւ երբ իմանում է թէ նա Աւետիքի կամ Կիրակոսի որդի է, — նա անմիջապէս համոզվում է որ եկողը լաւ բժիշկ, կամ լաւ փաստաբան չէ կարող լինել:

Եւ հարցնող լինի. «Մեզուի» աշխատակիցները, որոնք այդքան խիստ են դէպի «Մշակի» աշխատակիցներին ծագումը, դէպի նրանց անցեալը, իրանք, այդ երևելի Լրագրի աշխատակիցները, սկսած խմբագրից, միլիթ ճշմարիտ իշխանական ծագումից են... Ո՞վ է Սիմէոնեանց, ո՞վ է Սպանդարեան, որին միշտ ծաղրում էր նայն «Մեզուի», որտեղ նա այժմ աշխատակցում է մի կտոր հացի համար, ով է Գեղամեան, ո՞վ է Մուրացեան: Արդեօք գործակատար լինելը մի վաճառականի մօտ, ինչպէս ակնարկում է «Մեզուի» և մեր թղթակիցներին մինի վրա, արգելք է դնում մարդուն վճռել ծանր կրօնական խնդիրներ բովանդակելու, աշխատակցել Լրագրին և գրել բեմական գրուածներ... Երկրորդ անկայել ակնարկութիւն, որ ա-

նում է «Մեզուի» մեր Լրագրի աշխատակիցներին վրա այն է, որ «Մշակի» սկզբնական աշխատակիցները բոլորն էլ հեռացել են, իսկ մնաց Բաբի, որովհետեւ մեզանից դուրս է ստանում:

Մենք երբեք չէինք յայտնում մի իրողութիւն, բայց այժմ ստիպված ենք յայտնել այն է որ Սպանդարեան և Յարոյ հեռացան «Մշակի» խմբագրութիւնից 1878 թիւին, որովհետեւ փող էին պահանջում, իսկ մեր թերթը առաջին տարին ամենօրեայ դաւանալով դեռ ևս չը դիտեինք ինչքան միջոցներ կուենանք, որպէս զի ճիշդ գութեամբ որոշենք մեր մշտական աշխատակիցներին վարձը:

Բայց չը նայելով մեր նեղ դրութեանը պ. Սպանդարեան պահանջում էր մեզանից 1500 բուբլ տարեկան, այդ դիտել ամբողջ խմբագրութիւնը, իսկ Յարոյ պահանջում էր որ մենք նրան անմիջապէս ուղարկեինք մեր հաշուով փարիչ:

Բայց այդ մարդիկ փառաւոր կերպով դուրս եկան «Մշակի» խմբագրութիւնից և ուղարկեցին մեզ մի նամակ, որի մէջ յայտնում էին, որ համաձայն չեն «Մշակի» ուղղութեանը:

«Մեզուի» մարդիկ հետեւում են լոյսը պի սկզբունքին. «նպատակն հասնելու համար ամեն միջոցները սուրբ են»:

Երբ հարկաւոր է, ստում են որ «Մշակի» խմբագիրը մի սաստիկ հեռատես, չարանպատակ մարդ է, մէֆիստօֆէլ է, որ իրան նպատակ է դրել կորցնել ազգը, երկեցնել և այլն և որ խաղայնում է իր բոլոր աշխատակիցներին ինչպէս ուղում է:

ԽԱՉԱՏՐՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Այդ մտածութիւնները զարթեցրին իմ մէջ իմ անցեալի սարսափելի յիշողութիւնները և երևան հանցանքի ստակալի պատկերները: Ես արհեստաւ ձեռք բերով քանի քանի տարիներ չարութեան, անդադար ունեւ ամբարներ էի դիպում, բայց իմ անխաղ սիրտը ոչինչ բանից զոհանալ չէր կարողանում: Ես մնում էի միշտ աղքատ, միշտ թշուառ, որովհետեւ ունեցածովս չէի բաւակալանում:

Երբեմն, այն անտառների պատրիարքը, կը լինէր ոչ աւելի քան յիսուն տարեկան, բայց նրա երկաթի կարգուածքը կարգիւ էր իր ամբողջութեամբ: Նա ծերացել էր աւելի վաղ, քան թէ ներքում էր նրա հասակը: Երևում էր, որ նա իր կեանքում շատ զօրախտութիւնների էր հանդիպել, շատ անջանքներ էր կրել, որոնց հետքերը դեռ մնում էին նրա տիրամած ձակաւոր վրա: Առանձնութեան մէջ, հեռու աշխարհից, բնակվելով լայնատարած ծովի ափի մօտ, երևի, նրա անկայելի մէջ նա կամեցել էր թափել իր անցեալ կեանքի դաժնութիւնները:

Բայց ինչ որ աւելի էր ինձ դարմանում, դա էր նրա արտասանութիւնը: Մենք խօսում էինք առասպելներով: Ես այդ լեզուով այնքան վարժ էի խօսում, որ ոչ ոք չէր կարող կասկածել, որ ես ուսու չեմ: Բայց նրա ինչ աղից լինելը դեռ ևս չը գիտէի. նրա արտասանութիւնը ինձ բոլորովին խորթ էր թւում: Նայն կասկածը, որպէս ևս նկատում էի, ունէր ծերունին և իմ վերաբերմանը: Իմ վարժ խօսելը չէր կարող նրան համոզել, թէ ես ուսու եմ: Իմ դէմքը, իմ դժ-

գրութիւնը, իմ սե մաղերը, բոլորովին հակառակ վկայութիւն էին տալիս իմ մասին:

Ընթրիքը արդէն պատրաստ էր. մենք բոլորեցինք սեղանի շուրջը. Նենն նստեց իմ մօտ, իսկ պատուը նստեց ծերունու մօտ: Իմ որսորդական սրտակի մէջ մնացել էր բաւական արագ, ևս տրուեցին ծերունուն, նա խմեց: Ստամ ուղեղը տաքացաւ. նա սկսեց աւելի և աւելի կենդանանալ: Բայց բոլորովին առասպելական մի երևոյթ էր ներկայացնում այդ ծածկամիտ արեւը: Նա իր մասին ամենին չէր խօսում, և երբ իր վրա խօսք էր լինում, միշտ աշխատում էր խոյս տալ, կամ հարեանցօրէն անցնել, առանց մի որչա միտք յայտնելու: Բայց ես նրա երեսի խորշումների մէջ նկատում էի մի գաղտնիք, որ ամենայն զուշութեամբ թաքցնում էր:

Ես խմեցի նրան արագի մնացորդը ևս:

Սկզբում խօսակցութիւնը խիստ հասարակ բաների վրա էր. ծերունին խօսում էր ծովի վրա, ձկնների տեսակների վրա, խօսում էր, թէ որքան իր «պատուը» օգնում է իրան, շորացնում է, պատրաստում է ձկնեղը, և ինքը տարէր մի քանի անգամ կարողանում է քաղաք դնալ, իր ձկնեղները վաճառելու համար և այլն: Բայց ո՞վ էր այդ պատուը, արդեօք նրա կինն էր, ազգականն էր, — այդ մասին ոչինչ չէր խօսում:

Նենն և պատուը շուտով հեռացան ընթրիքի սեղանից. մեր խօսակցութիւնը նրանց չէր դառնում: Պատուը քաղցիցս մի անկիւնում, բուկեց նիւթի, որովհետեւ շատ յոգնած էր, իսկ Նենն մօտեցաւ ճրագի լոյսին, սկսեց մի բան կարել: Նրան այնք պատուը ընծայել էր իր լաւ հազուամենից մէկը, որ ինքը չէր գործածում, և Նենն այդ հազուատը ձեռում էր, յարմարացնում էր իր հասակին:

Ես և ձկնորդը մնացինք մենակ:

- Շատ ժամանակ է, որ դուք այդ ծովի ափի մօտ էք բնակվում, հարցրի ես.
- Աւելի քան վեց տարի:
- Միշտ ձեռքն էիք որսում:
- Այո:
- Իսկ առանց:
- Այդ մի հարցրու... Մէջ մտաւ Նենն, իր կարը բերելով և ինձ ցոյց տալով.

— Տես, Մուրազ, ինչպէս լաւ կարեցի. այստեղ շատ լայն էր, նեղցրի. այստեղ երկայն էր, կտրեցի. այդ կոճակներն էլ պիտի փոխեմ. այն ժամանակ աւելի լաւ կը լինի:

Ես գովեցի նրա աշխատութիւնը, նա ուրախացաւ, և դարձեալ գնաց նստեց ճրագի մօտ:

- Բայց Նեննի հետ խօսարար ժամանակ, ես չէի նկատել, թէ որպիսի խառնութեան մէջ էր գտնվում ծերունին, երբ նա լսեց իմ անունը. «Մուրազ»:
- Մուրազ... կրկին նա խորհրդաւոր ձայնով և դարձաւ դէպի ինձ, հարցնելով.
- Կա ուսուի անուն է:
- Ապա ինչ աղիք անուն է:
- Այսպիսի անուն կրում են հայերը:
- Ես էլ հայ եմ:
- Միթէ... ստաց նա և խորին մտածութեան մէջ ընկաւ:

Ոչինչ հարկ չը կար առաքինի ծերունու մօտ թաքցնել իմ ազգութիւնը. ես այդ անուն էի միայն այն ժամանակ, երբ պէտք էր խաբել մեզ: Բայց այդ խորթի մէջ վերին աստիճանի անպնդութիւն կը լինէր, եթէ ես անկեղծ չը լինէի: Երբեմն աւելի հետաքրքրութեամբ հարցրեց. — Ո՞ր կրկնից էք:

- Պարսկաստանից:
- Նրա հետաքրքրութիւնը աւելի ևս զգուցացաւ:
- Ճշմարիտ էք ասում: — Ո՞ր գաւառից:
- Սարմատից:
- Ո՞ր գիւղից:
- Սաւրա գիւղից:

Այժմ տիրեց նրան մի տեսակ խռովութիւն, մի տեսակ սոսկում, որպիսին տիրում է այն մարդկանց, որոնք անպիտուութեամբ ընդունում են իրանց տանը մի անձանի Նիւր, որին սկզբում լաւ մարդ էին համարում, իսկ յետոյ յայտնվում է, որ նա անպիտանի մէկն է: Երևում էր, որ ծերունին տեղեկութիւններ ունէր Պարսկաստանի կամ Սաւրայի հասարակութեան մասին: Նա հարցրեց.

- Ի՞նչպէս է ձեր հօր անունը:
- Սաֆար:
- Իսկ ձեր մօր անունը:
- Նազանի:
- Ո՞ւմ աղջիկն էր ձեր մայրը:
- Նրա հայրը կոչվում էր Բարսեղ, իսկ մօր անունը կրկնաց էր:

Երբեմն բոլորովին գունամալիցաւ: — Ի՞նչպէս էր կոչվում ձեր պապը: — Այո, և մեր տոհմը նրա անունով կրում է Արտան ազգանունը: — Որդի... գրչեց ծերունին և մարեցաւ կուրծքիս վրա:

Վերջին բառը նա արտասանեց հայերէն լեզուով:

Ես բոլորովին ապշած էի, կարծում էի, թէ տեսածս երազ էր: Միթէ զա իմ հայրն էր: Այդ ինչ անակնկալ դէպք էր, մի այնպիսի խուլ, մոռացված տեղում, ձկնորսի մենաւոր խորթի մէջ, զանեղ նրան, որը վաղուց արդէն մեռած կամ

...մասնաբանի դրույթները: Կուցելվալով վերին
աստիճանի բարի և մարդասեր մարդ է:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Ֆրանսիական սահմանադրութեան վերաբե-
նութեան հարցը հերթական է և, ըստ երևոյթին,
չուտով կը վճռուի: Վերջին անգըրը ապացու-
ցին, որ այժմեան սահմանադրութիւնը բաւականա-
պէս չէ և որ նա չէ պահպանում հանրագե-
տութեան ապահովութիւնը: Պարզամտական
բուրբ խումբերը համաձայն են զրա մասին: Հան-
րագետականները յոյս ունեն, որ վերաքննված
կամ նոր սահմանադրութիւնը կունչակցին ներքին
բոլոր դժուարութիւնները: Միապետականները
նայնպէս յուսով են, որ նրանց կաշնդրի մտցնել
նոր սահմանադրութեան մէջ այնպիսի կէտեր,
որոնք կը հնչեցնեն միապետական յեղափոխու-
թիւնը: Այդ պատճառով երկու գլխաւոր կուսակ-
ցութիւններն էլ աշխատում են, որ սահմանադրու-
թիւնը վերաքննուի: Հանրագետութեան նախագա-
հը և մինիստրութեան առաջնորդը կատարելագույն
համակրում են այդ ընդհանուր ձգտմանը, բայց դեռ
յայտնի չէ, թէ այդ նշանաւոր հարցի քննութիւնը
երբ կը սկսուի: Պատգամաւորները ժողովը ցանկա-
նում է, որ վրիճարանութիւնները անյապաղ սկսվեն,
իսկ մինիստրութիւնը, ցանկանալով առաջ ուրիշ
հարցերը լուծել, պահանջում է, որ սահմանա-
դրութեան վերաքննութիւնը յետաձգվի մինչև
օրինադրական շրջանի վերջը: Պատգամաւորների
ժողովը արձակման և նոր ընտրութիւններ նշա-
նակելու մասին լուրերը դեռ տարածված են և
պաշտօնական արձեւաններից նրանց չեն հերքում:
Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսիայի արտաքին քաղա-
քականութեանը, ամենից առաջ պատրաստվում
է համաձայնութիւն Անգլիայի հետ: Փարիզ կազմ
ժամանակ զլադատման, երկար խօսակցելով հան-
րագետութեան նախագահի, մինիստրութեան առ-
աջնորդի և արտաքին գործերի մինիստրի հետ,
աշխատում էր որ և է համաձայնութիւն կայաց-
նել: Լուր է տարածված, որ Ֆրանսիան կը հրա-
ժարվի իր ունեցած զիջելի Եգիպտոսի մէջ, իսկ
զրա փոխարէն Անգլիան նրան նիւթական շահեր
կը ստը և չի ընդգնանայ Տունիսի վերջնական
միջանորդ Ֆրանսիայի հետ:

—Յանքուանի վերջին իրար իրարիցի մէջ հեղու-
տէ մեծանում է: Օրերումս Գուբլինի դատաստա-
նական երեսելը գործի վիճակը, պոլիցիայի պահ-
պանութեան տակ լինելով, ենթարկվեցան ամբո-
խի յարձակմանը: Պոլիցիականներից խնայելով ղե-
քերը, իսկ վիճակներն ձեռնցնել: Վրոյթները հե-
տզնեալ ընդարձակվում է: Ինչպէս երևում է,
գլխաւոր վկայ կերպ, որ բոլորը միջակայքից, ան-
պատիժ չի մնալ: Ֆինիկա-պարիզի մէջ երկու մի-
նիստրներին սպանելու գործի վերջնաւոր յետոյ
յանցանքները համար: Այն հանգամանքը, որ
Պարիզի ստաճարկած խմբագրութիւնը զարհուրած
ճառք պատասխանի համար պաշտպանվեցաւ
միայն 14 ձայներով, ապացուցանում է, որ նրա
հեղինակութիւնը բաւական ընկել է: Առհասարակ
Պարիզի կոյրերը իր նախկին ազդեցութիւնը:
Իրլանդական միութեան ղեմ նշանաւոր շարժումն
է նկատուում և նիւ-իօքիլի լրագրիւնները, որոնք
առաջ նրան պաշտպանում էին, այժմ պահան-
ջում են, որ միութիւնը արդարանայ նրա վրա
զրգով մեղադրանքները:

—Իշխան Պետր Կարապետիկովիչի քաղաքա-
կան խոստովանութեան մասին, որ վճարակա-
նապէս ակնկալում է սերբական զանք, Վիեննա-
յի «Presse» լրագիրը յայտնում է, որ եթէ Իշ-
խան Պետր Սերբիայի ղեմ ցոյցեր կանի աւստ-
րիական հողի վրա, աւստրիական կառավարու-
թիւնը հարկաւոր միջոցներ կը գործադրէ այդ
յանցանքը մտադրութիւններին արգելք դնելու
համար:

—«National Zeitig» լրագրի խօսքերի համե-
մատ, Գերմանիայի քաղաքական նշանաւոր գոր-
ծիչներից մէկը ասել է Վատիկանի հետ բանակ-
ցութիւնների մասին. «Եթէ Վատիկանը ճշմարիտ
խաղաղութիւն ցանկանար, նա կը հաստատուէր
չորս ժամկէտ ընթացքում, իսկ եթէ խաղաղու-
թիւն չը կազմվեցաւ մի քանի ժամկէտ ընթաց-
քում, նա չի հաստատուի մինչև անգամ 40 տարի
անցնելուց յետոյ»:

—Ապրիլի 22-ին վերջանում է Լիվանի նահան-
գապետ Ռուստամ-փաշայի իշխանութեան ժամա-
նակը, որի հրաժարականը պահանջում է Ֆրանսի-
ական: Գետապանների մեծամասնութիւնը կամենում

էր, որ Ռուստամ փաշա իր պաշտօնի մէջ, բայց
որովհետեւ Ֆրանսիան դրա ղեմ է, միւս պետութիւն-
ները զիջումն արին: Առում են, որ Ռուստամին
կը փոխարինէ Մուստաֆի-փաշա, որ ծագումով
լեհացի է, գնեւերալ Ստրիկ-փաշայի որդին, որ
մահմադարականութիւն ընդունեց: Մուստաֆի-
փաշայի է: Նա պատերազմական մասնաժողովի
անդամ է և գնեւերալ: Առում են, որ նա խելացի,
գործունայ և կրթված մարդ է:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բանկէ տ ր պ ա տ ի ւ Վ ի կ ա ր Է ի լ ւ օ թ ի
Վիկտոր Էրիզի ծննդեան 81-ամեայ տարեդար-
ձին գրականութեան և արուեստի բոլոր երեսելի-
ները փետրվարի 15-ին (27-ին) ժողովկցեան ի
պատիւ մեծ բանաստեղծի «Hotel Continental»-ում
կազմված բանկէտում: Երեկոյեան մօտ
8 ժամին բանաստեղծը եկաւ իր թոռան՝ Դան-
նայի հետ և տիկին Լօկրուայի ուղեկցութեամբ:
Նրան ղեմաւորեցին միանգղի ծախսաւորութիւն-
ներով և փունջներով: Հաշը շատ շքեղ էր: Հաշին
ներկայ էին քաղաքական աշխարհի ներկայացու-
ցիչները, առանց զանազանութեան կարծիքների
և կուսակցութիւնների, գրականական, դրամատի-
կական և արտիստական աշխարհի ներկայա-
ցուցիչները: Հաշը վերջնաւոր ժամանակ կանգ-
նեց կամիլ Գուս և շնորհաւորական մի կարճ
ճառ խօսեց: Գրանից յետոյ գործերի և պարբը-
ցիւնների կողմից խօսեց մասնատիրներին Ֆրանսի-
ական ընկերութեան նախագահ Էրմոն Աբու-
իսկ արտիստների կողմից խօսեց «Comedie
francaise»-ի դերասաններից ամենամեծը: Վիկ-
տոր Էրիզին, ինչպէս երևում էր, շատ զգած-
ված էր այդ շնորհաւորութիւններից և շնորհա-
կալութեան յայտնեց բոլոր կենացների համար
հետեալ խօսքերով: «Շնորհակալ եմ բոլոր կե-
նացների համար: Ես յուզված եմ մինչև հոգույս
խորը: Գուր բոլորը էլ իմ կրթարարիցներ է. բ.
—գրանով ամեն բան ասված է: Թոյլ տուէք
ինձ, յուզված և երախտագէտիս, նստել իմ տե-
ղը»: Յոջերը վերջ չունէին, և այդ ցոյցերի մի-
ջից դատամեայ բանաստեղծը հետագա բանկէտից:

Փարիզում ներկայումս 48 թատրոններ
կան, բայց ամբիւր բազմութիւն կաֆէ-շանտան-
ներից, երաժշտական ակադեմիաներից և այլն:

Սուեղեան ջրանցք անցկացնողը, Լիւնպա, չը
նայելով իր 80 տարիներին, մէկ և ա հ գ ի ն ն ա-
լա ա գ ի ծ կ ա դ մ և լ ո Վ է դ ր ա ղ Վ ա ծ: Նա ներ-
կայ ժամանակում մարակկեան պարանոցը փորե-
լու նախագիծ է կազմում, որը Սուեզի ջրանցքի
միջով արեւելից դէպի արեւմուտը գնացող նաւե-
րի ճանապարհը կարճացնում է չորս օրով: Այս
օրերս Լիւնպա Միսսի թագաւորից ստացաւ ոսկէ
չրջանակի մէջ և թանգագին քարերով զարդարված
պատկեր թագաւորի ստորագրութեամբ:

Գրաֆօլօգիա: Փարիզում նորերումս Արլի-
ան Բէրնար փաստաբանի նախագահութեամբ մի
ընկերութիւն հիմնվեցաւ, որի անդամները իրանց
նպատակ են դրել գիտական ապացուցիչներ ներ-
կայացնել այն բանի, որ իւրաքանչիւր մարդու
ընտրութիւնը երևում է նրա գրելու ձևի մէջ:
Գրաֆօլոգիաների թուով զանգում են Ալէքսանդր
Գիլիս-որդին, շատ մատենագիրներ, գիտնա-
կաններ, օֆիցիներ և այլն: Ընկերութեան օր-
գանն է Այնա-Լաիտեում և Փարիզում արդէն եր-
կու տարի հրատարակվող «La Graphologie» ամ-
սաղիրը:

Փարիզի «Gaulois» լրագիրը հազարում է Լե-
ոն XIII պ ա ղ ի հետեալ սրբաօտութեան
մասին: «Պատը, որ լաւ չը գիտէ Ֆրանսիական
լեզուն, Ֆրանսիայից եկած մի շատ մեծատուն
տիկնոջ հետ խօսակցում էր Ֆրանսիայի լեզուով:
Յանկարծ նա կանգ է առնում և կախաղում է:
«Խոսում էք դուր իտալերէն».—հարցնում է նա,
վերջապէս.—Այո, մի փոքր, սուրը հայր.—պա-
տասխանում տիկնոջը.—Գէ, ուրեմն շարունա-
կենք խօսակցութիւնը իտալերէն, ասեց պատը
ուրախ ժպտով.—որովհետեւ, ձեր լեզուով խօ-
սելով, ես կարող եմ մեղանչել իմ անխաղաղա-
նութեան դէմ»:

Մի անգլիական լրագիր Մե ձ-բ-րի տ ա ն ի ա յ ի
պ և ա կ ա ն պ ա ր ա թ ք հետեալ կերպով է
հաշուում: Եթէ կարելի լինէր կշռել այդ պարտը,

այն ժամանակ նրա կշիւրը կը լինէր 6,282 տօնն
(տօնն—60 պոնդ է) ոսկի կամ 120,000 տօնն
արծաթ: Այդպիսի անպակի լանակութիւն մնալ
տեղափոխելու համար կը հարկաւորվին 26 նա-
ւեր, որոնցից իւրաքանչիւրի մէջ կը մտնէր 250
տօնն մետաղ և 12,581 վաղօններ, որոնց իւրա-
քանչիւրի մէջ կը պարունակվէր 10 ցէնտներ (ցէն-
տներ—100 ֆունտ) մետաղ, կամ 281,769 գին-
ւարներ, որոնցից իւրաքանչիւրը կը տանէր 50
ֆունտ: Եթէ անգլիական ազգային պարտքը ու-
կու առանձին սօվերէններից բաղկացած լինէր
և եթէ նրանք մէկ մէկու վրա դրած լինէին, այն
ժամանակ կը կազմէր մի սին 710 անգլիական
մդոն բարձրութեամբ. եթէ որ այդ ոսկիները շար-
քով դարձնելին, այն ժամանակ նրանք կը գրաւէին
11,048 անգլիական մդոն տարածութիւն կամ մի
շղթայ, որով կարելի կը լինէր համարեա երկու
անգամ շրջապատել լուսինը: Երբ պարտքը բան-
կային տոմսակներով, որոնցից իւրաքանչիւրի ար-
ժողութիւնը լինի 1 ֆունտ ստերլինգ (1 ֆունտ
ստերլինգ մեր փողերով 6 ռ. 2Տ 1/2 կօպէկ է), կը
ծածկէր 40 անգլիական մդոն լաֆնութիւն և 1,040
անգլիական մդոն երկարութիւն ունեցող մի տա-
րածութիւն: Եթէ որ ամբողջ պարտքը հաւասարա-
պաի բաժանված լինի երկարատեւ բոլոր բնակիչ-
ների մէջ, այն ժամանակ իւրաքանչիւրը (տղա-
մարդ, կին և երեխայ) ստիպված կը լինէր 16
շիլլինգ (մօտ 5 ռուբլ) վճարել:

Վենցիայի քաղաքային խորհուրդը վճռեց ան-
լանել Բիխարը Վագների անունով այն
հրապարակը, որ գտնվում է Վենցիայի պալա-
տի առաջ, որ վախճանվեցաւ երեսելի երաժիշտը:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՍՏՈՒՑԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՒՆՑ

Ս. ՊԵՏԵՐՈՒՐԳ, 3 մարտի: Լրագիրները
հազարում են ստաստ-սկերեւար Մալով
ինքնասպանութիւն գործելուց առաջ եօթ
նամակ գրեց, որոնցից մէկը ներքին գործե-
րի մինիստր կօմս Տօյսոյին, իսկ միւսը
քննիչ Բիլիսկին: Վերջինին հանգուցեալը
յայտնում է, որ ինքնասպանութիւն գոր-
ծեց, չը կամենալով արդարանալ անհիմն
կասկածանքներից, իբր թէ ինքը մասնակցել
է իր նախկին ստորագրելի յանցանք գոր-
ծողութիւններին: Այն դուրսը, որ ինքնա-
սպանութեան կողմնակի պատճառ էր, լրաց-
րած է գնեւերալից, որ նորերումս Ս. Պե-
տերուրդի մէջ վարչական բարձր պաշտօն
էր վարում: Ռուսաց արդիւնաբերութեանը
և առեւտրին նպաստող ընկերութեանը թոյլ
է տուած բանալ իր բաժինը Բոսով Գոնի
վրա քաղաքում: Պրօկուրորի բողոքը Պանիօ-
տիի գործի մասին գիտութեան գլխաւոր
գատարանը առանց հետեւանքի թողեց:

ՍԻՄԲՐՍԿ, 3 մարտի: Տօնապաճառը հան-
դարա է: Գնդերը քիչ են, առհասարակ
պարտքով են ծախում:

ԲԵՐԼԻՆ, 3 մարտի: Երէկ ուսուց զե-
պանը հանդիսաւոր ճաշ տուեց պալատա-
կան բարձր անձանց և գիլլովմատիական
բաժնի մի քանի անդամներին: Գետապետ-
ութեան խորհրդատու Արապով ուղեորվեցաւ
Բադեն-Բադեն:

ՍԻՄԲՐՍԿ, 3 մարտի: Սիմբրիսկի և Սա-
մարայի մէջ եղանակը տար է: Անձերներից
փչանում են ճանապարհները:

ՎԱՌԻԿԱՎԱՍՍ, 3 մարտի: Եկատերինօ-
գարի բատարիոնի վերակառուի և Ֆելդֆել-
բելի սպանութեան մէջ մեղադրվածներից
հինգ հոգի դատապարտված են մահուան
պատժի, հրացանի աւելելով:

ՏԱՇԿԵՆՏ, 3 մարտի: Բաղաքի շրջակա-
ներում թակարդներ են գտնում բազմաթիւ
փաղերների համար: Մասնակցում են ամբողջ
բատարիոն և շատ օֆիցիները: Ենթադրված
է շարունակել հեռագրական թիւղ Կոստրոյի
և Կուրգանից մինչև Բուխարա: Սպլի ճանա-
պարհ է կառուցվում Կուրգանից մինչև
Ամուր բերանը:

ՀՈՍՄ, 3 մարտի, Պատգամաւորների ժո-
ղովի մէջ մինիստր Մանչինի պաշտօնապէս
յայտնեց, որ Կոստիան չէ ձգտում երկիրներ
ձեռք բերել ի վնաս Աւստրիայի:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԻՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԾԱՌՎՈՒՄ Է

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
Ծ Ա Ղ Կ Ո Ւ Ն Ք
(Թարգմանականք. Ա. Մ. Ե. Պ.)
Ազնիւ թղթի վրա գեղեցկատպ:
Գինը 25 կ.:

ՊԱՏԻ ՈՒՆԵՄ

Յայտնել յարդիւի հասարակութեանը, որ իմ ալիւրի խանութի մէջ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱՒԵՐԻՈՒՄ, ԳՎՈՐԾՈՎՅԱ ՓՈՂՈՅԻ վրա № 138 ՆԵՐՔԻՆ ՅԱՐԿԻ մէջ, ԳԱՎԻԳՈՒԻ մահուդէ խանութի հանդէպ մանր և մեծ քանակութեամբ ծախվում է ամենաբարձր տեսակի ԿՐՈՒՊՈՒ, ԵՒ ԿՐՈՒՊՉԱՏԿԱ 1 և 2 տեսակի և ՎԱՂՅՈՎԻ ԱԼԻՐ ԶՈՒՐԵԼԻՆ և ընկ. զործարանից ԲՈՒՍՈՎ ԳՆԻՒ վրա ԱՄԵՆԱՉԱՓԱՐՈՒ ԳՆԵՐՈՎ: Օրինակ ալիւրը ֆունտերով ևս ծախվում է մի այն գնով, ինչ գնով ուրիշները ջուրներով են ծախվում:

ԱՐՇԱԿ ՏՈՒԼԱԵՎ
2—4 (1)

ՂԱՐԱՐԱՂԻ

Ա Ս Տ Ղ Ա Գ Է Տ Ը

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԼԱՏՕՆ ԶՈՒԲՈՎԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ ԲԱՅՅԻ

Թիֆլիսում գինն է 1 ռ. 20 կ.
Թիֆլիսից դուրս . . . 1 ռ. 50 կ.

Վաճառվում է

Մշակի՝ խմբագրատանը. «Կենտրոնական գրախմբատանցում» Զաքարիա Գրիգորեանի «Կովկասեան գրախմբատանցում» պ. Շահվերդեանի գրախմբատանցում. պ. պ. Շահինեանցի և Տեր-Գրիգորեանցի ծխատոտի մագաղիններում:

ԲԱՅՅԻ

ԽՆՄԱՅԻ

ՄԷԼԻԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գինն է 1 ռ. 50 կ.

Կիրքը բաղկացած է 467 երեսներից
Թիֆլիսում վաճառվում է

Մշակի՝ խմբագրատանը. «Կենտրոնական գրախմբատանցում» Միլիանովի տանը № 3 և 4. Պ. Զաքարիայ Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրախմբատանցում» Պ. Էնֆիաճեանցի ծխատոտի խանութում. Պ. Շահինեանցի ծխատոտի խանութում:

Օտարազարացողը կարող են դիմել կամ յիշեալ տեղերը, կամ ուղղակի հեղինակին հետեւել հասցեով:
ТИФЛИСЪ. Редакция „Мшакъ“. РАФФИ.

INJECTION AU MATICO

DE GRIMAULT & Co, PHARMACIENS A PARIS
PERMIS EN RUSSIE

Փարիզի Գոնիս և ընկերք
ղերականաց

ՄԱԹԻՔՈՒ ԷՆՃԷՔՍԻՕՆԸ
Ռուսաստանում ընդունված.

Այս գեղը որ փերուի Մատիքո կուսած զուս րայտեն բարդորեայ է. քիչ աւուր մէջ ամենից շատ հասցած հոտամեկը կը լսէ, և այդ պատճառաւ մի քանի տարուան մէջ ամառը աշխարհում հաշկուած է.

Ծախվում է Փարիզ, Վիլիէն փողոց, N° 8 և գլխաւոր ղերականաց մօտ. T

Թիֆլիսում գեղատան ապրանքների կովկասեան ընկեր. մէջ և Շահ-Պարոնեանցի մօտ:
(5. 12. 23) 4—9

PHOSPHATE DE FER

De LEBLANC, Docteur ès-sciences.

Գիտութեանց աթէթօր և ղերագործ
Լըուայի

ՖՕՍՖԱՔ ՏԸ ՖԷՌԸ

Այս գեղը արիւնը և ոսկրները վերանորոգելու և որոպներու համար գործածուած ղերոքէկց ամենաազդուն է: Ոչ սնուութիւն կը պատճառէ, ոչ ստամբքը կը հոյնցնէ և ոչ ալ տկարանը կը սեւադնէ, միշտ մեծ յայտուութեամբ բժշկում է կանանց սպիտակ հոտուի, ստամբքի ցտը, ածորւտութիւնը, արեան տկարութիւնը, միով բանիւ այն ամէն հիւանդութիւնները, որոց ենթակայ են փափակ կանայք և ղիտակիթ աղկունը և մանկունը, իր սովորէն, անարիւն, թուլամորթ և անախորթ են:

Ծախվում է Փարիզ, Վիլիէն փողոց N° 8 և գլխաւոր ղերականաց մօտ. T

Թիֆլիսում գեղատան ապրանքների վաճառման Բարձրագոյն հաստատված կովկասեան ընկեր. մէջ և Շահ-Պարոնեանցի մօտ:
(5. 12) 3—6

ԳԼՕԲՈՒՍԻ ԳՐԻՉՆԵՐ

Որոնցով կարելի է գրել ամենակալիւս թղթի վրա:

Միակ գործակա ԼԻԱԿԱՆ Խ տեղը կան ամեն ըրի համար մեծ ԳՐԻՉՆԵՐ էժան քան թէ նոյնպէս ԹԱՆԱԳ, ներ, զմուռ, ՄԱ ըլչներ, պենալ, ներ, ծխատոտի ներ, ածելիք, ս ներ, ԲԱԶԱՍՈՒՐ արիւս կախելու ՏԻՆԵՐ, վրագոտի

լուծիւն ԱՆԳԱՆՈՒԹ: նոյն տեսակ ձեռագրե- ժանակութեամբ ամեն ձևի 25% ուրիշ տեղ: Կան թուղթ, տեղալի- ՏԻՆԵՐ, քարեգ- ԳՐՉԱԿՈՒԹ, քաակ- ամաններ, ՄԿՐԱՏ- րոցներ, խալիչա- ՄԱՀԱՍԱՒ, վե- համար իրեր, ԳՕ ՏԻՆԵՐ, ՎԿՐԱՍՏԱՐՈՅՆԵՐ, բրիտանական մետալից իրեր, ԼԱՊ- ՏԵՐՆԵՐ, գզաբներ, ԲԱՌԱԿՆԵՐ, ջրամաններ, երես լուանալու ամաններ, Ֆիլտրա, կրան, շփոցներ, այգու միլրաններ, շորի շէտեակ, գլիւի, երկաթէ թելերից, ձիու համար: Մա- կենաօջներ: Բժշկական թուղթ վատերկրոզե- տի համար և այլն և այլն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ:
3—100

ԲԱՅՅԻ

ԿԱՅԾԵՐ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

Գինն է 2 ՐՈՒՐԼ

Կիրքը բաղկացած է 546 երեսներից և աւելի մեծ ղիրք ունի, քան թէ հեղինակի միւս հրատարակութիւն- ները:

Թիֆլիսում վաճառվում է

Մշակի՝ խմբագրատանը. «Կենտրոնական գրախմբատանցում» «Կովկասեան գրախմբատանցում» պ. Շահ- վերդեանի պալիլիսում. պ. պ. Շահինեանցի և Տեր-Յովսէփեանցի ծխատոտի մագաղիններում:

Օտարազարացողը կարող են դիմել այս հասցեով. ТИФЛИСЪ. Редакция „Мшакъ“. А. МЕЛИКЪ-АГО- ПИАНУ.

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՂ ԹԷՅԻ ԳՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՌՈՒ ՓՈՔՐԱՑՈՒՄՆ

(MAISON DE CONFIANCE) ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԵԱ № № 156, 157, 158,

159 և 160.

Համեմատեցէք թէյ

Table with 2 columns: Price per unit and Unit description. Includes items like 1 p. 10 k. etc.

Մի և նոյն տեղը գործակալութիւն վաճառման շօխորդի և կախօ-Ֆրայ էսանցիայի, Պարմերի բնակիլիտների, Բազրի կօն- Ֆեկաների, Շեֆերդի դանակների, Տուրնե- ըրի գրչիների, Գաուլի հրացանների, Վեկլի ըկէօլիքների, Բարնարի թամբերի, Մեկլիսի ամանների, Կոլմանի կրակմալ և մանանիս, Շվարցի տրոմներ և այլն և այլն:

77—100

ԳԱԼԵՐԵԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԳՎՈՐՅՈՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ

ՊԱՀԵՍ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ № 144.

СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ

№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիտ էժան, Վիենայի ԹՕՆԵՔ Փար- ըիկայի ՄԷՔԼԻ ամեն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵՉՈՎ ՇՐՁԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների հա- մար և ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ թուղթ, Բէլգիայի ԱՊԱԿ- ՆԵՐ պատուհանների համար, ամեն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՕՆ քար, ԹՈՒ- ՁԵԱՑ ԱՄԱՆԵՐ հնայուլի ՆԻԹՐԱՔ ԳԱՐԺԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ:

ՎԻԷՆԱՅՈՒՄ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է L'ORIENTAL

ՅՐԱՆՍԵՐԵՆ ԹԵՐԹԸ, ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ:

«Ժուրնալ դ'Օրիան» գաղաբեցած թերթի տեղ է հրատարակվում այդ նոր լա- գիրը: «L'Oriental» թերթի տարեկան գինը 8 ռուբլ է, կէս տարվանը 4 ռուբլ: Գրվել կարելի է «ՄՇԱԿ» խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի Վիենայում ղիմե- լով հետեւալ հասարակ հասցեով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt 9